

החטופים הם הצרה שלי: מה אני עושה למענם?

איך אנחנו ישנים בלילה? כיצד אנחנו רוקדים בחתונות, יוצאים למסעדות והולכים לקניונים כש-134 יהודים מוחזקים בידי רוצחים חסרי רחמים כמה עשרות קילומטר מאתנו? איך החיים נמשכים כרגיל כשארצנו עוברת קטסטרופה מהקשות ביותר שידענו בכל ההיסטוריה?

בעוד חמישים שנה ילמדו נכדינו על התקופה הזו וישאלו "מה עשיתם בשביל האומללים הללו" - ומה נענה? קיוונו לטוב?! הנהנו בראש והלכנו לאכול סושי?!

אנחנו לא מדינאים או אנשי צבא ואין בסמכותנו לפתור את הבעיה בדרך גשמית, אבל אנחנו בנים של הקב"ה ויכולים לקרוע שערי שמים. זה לא פחות חשוב מתכנון הצלה גשמית. רק לפני שבוע קרה נס מדהים וכוחות הביטחון הצליחו לחלץ בשלום מחאן יונס שני חטופים, פרננדו הרמן ולואיס הר. התברר שכמה ימים קודם, הייתה שליחה בניו יורק בשם הרבנית חנה וולוביק, שהתגייה ולקחה את הבנות של לואיס הר לתפילה באוהל של הרבי. בנוסף, במסגרת אירוע התרמה שנערך בבית חבד שם לכבודם, עוררה הרבנית את הבנות לקבל על עצמן להדליק נרות שבת וכן החתן קיבל על עצמו להניח תפילין מדי יום והקהילה התגייה לקנות לו את התפילין.

אנו רוצים להקדיש את השיעור לסוד הסודות שהחזיק את עם ישראל בכל הדורות: **יהודי אף פעם לא לבד**. הוא חלק מאגרוף של אחוות ישראל עוצמתית, שעם שלם מתגייה לעזור לו. כל שכן וקל וחומר כשמדובר בצרה נוראה כנפילה בשבי, שהרמב"ם כותב ש"אין לך מצוה גדולה כפדיון שבויים". השורה התחתונה היא, שכל אחד חייב לקחת החלטה קבועה ויומית שתקרקע שערי שמים לטובתם.

נפתח עם התמיהה הבולטת בפרשת השבוע, שאי אפשר לדלג עליה: לאן נעלם משה? למה הגיע לו עונש חמור של מחיקה מפרשה שלמה בתורה? נצטט הסבר מרטיט ומזעזע שכותב אביו של הרבי מליובאוויטש: **משה ביקש את העונש** וגזר אותו על עצמו. הוא טען שאם קיומו בעולם גורם לקב"ה להחמיר עם ישראל – הוא אינו ראוי לחיים והוא מבקש להימחות מספר החיים. משם נמשיך ונפתח את חובת הערבות הכפולה כלפי צרה נוראה של נפילה בשבי.

ב. פרשת "תצווה" ממשיכה להעביר למשה רבינו את ההוראות על הקמת המשכן. אחרי שלמדנו בשבוע שעבר את ההוראות להקמת המשכן וכליו, השבוע אנו עוברים אל מנהלי המשכן, האנשים שעל הבית, ולומדים את הוראות הכנת בגדי הכהונה והלכות הכשרת הכהנים לעבודתם.

אבל משהו חסר בפרשה. היא יתומה. מורה הדרך נעלם. המילה הכי דומיננטית בתורה חסרה בה: "משה". בין פרשת שמות המספרת על לידת משה ועד סוף פרשת מסעי, שהיא הפרשה האחרונה שהקבה מדבר אליו - משה מוזכר יותר מ-600 פעמים. קרוב לעשרים אזכורים בפרשה, שלוש בכל עלייה בתורה. [חוץ מספר דברים בו משה עצמו הדובר ולכן כמעט ואינו מוזכר].

אולם בפרשת תצווה אינו מוזכר אפילו פעם אחת. הפלא הוא, שכל הפרשה היא ציווים למשה להעביר לאהרן. ובכל זאת עושה התורה תרגילים כדי לפנות אליו בלי להזכיר את האותיות "משה".

1. **זוהר חדש שיר השירים: נמחה שמו מפרשה יפה שבתורה, במצות מעשה המשכן ... שהיה לו לכתוב שמו של משה בכל מלה ומלה ובכל מצוה ומצוה אשר שם.**

ההתעלמות ממה בולטת במיוחד בפסוק הפותח את הפרשה:

ריש פרשתנו: ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זך כתית למאור להעלות נר תמיד.

נשווה לאותו ציווי כפי שהוא בא בספר ויקרא בפרשת אמור:

ויקרא כד,ב: וידבר ה' אל משה לאמור: צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור.

בפרשת אמור קורא הקב"ה כרגיל למשה בשמו ומדבר אליו, ואילו כאן ה' מעביר את הציווי אליו עצמו – "ואתה תצוה" - ובלבד שלא יצטרך לנקוב בשמו המפורש "משה".

התמיהה הזו עתיקה כימי התורה ונתחיל עם הפירושים הפחות מפורסמים. הראשון מפיו של "הקדוש שלמה אנשתרוק", יהודי גדול שכנראה נהרג על קידוש השם בספרד.

מדרשי תורה: בעבור שהכהונה הייתה ראויה למשה ונעתקה לאהרן, ובזה הסדר נאמרו תיקון מלבושי הכהונה... לא הזכירו... שמשם התחזק בכל אלו העניינים בענוותנותו לכבוד אהרן ותפארתו.

משה זז הצידה בפרשה הזו ומסר את הציוויים לאהרן רק כשליח שמעביר את המסר, כדי שהעיקר יהיה אהרן ויהיה ברור שהכהונה שייכת לו. הנה לפי התכנית המקורית, משה היה אמור להיות הכהן הגדול. אך כיון שנמנע ללכת לגאול את ישראל וביקש "שלח נא ביד תשלח" – ביד אהרן שהיה רגיל להתנבא בכל שנות השעבוד שמשה לא היה במצרים - לכן הכהונה נלקחה ממנו והועברה לאהרן.

וכיון שכן, בפרשה הזו – העוסקת בבגדי הכהונה ובהכשרת הכהנים לעבודתם - משה זז הצידה כדי להוכיח את הענקת התפקיד לאהרן בלב שלם.

בכך מסביר המדרש פסוק נפלא שכולנו מכירים, אבל כנראה לא עצרנו לחשוב על משמעותו:

תהלים קלג: הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן, זקן אהרון שיורד על פי מידותיו – ויקרא רבה ג,ו: וכי שני זקנים היו לאהרן ואת אמרת "הזקן זקן"?! אלא כיון שראה משה את השמן יורד על זקן אהרן - היה שמח כאילו על זקנו ירד.

הפסוק "שבת אחים גם יחד" הוא כפשוטו: בשני אחים שפרגנו אחד לשני בצורה מוחלטת, עד שמשה שמח בכהונת אהרן כאילו שמן משיחת הכהונה נשפך על זקנו שלו. בהערה¹ הובאה הרחבה נוספת.

הסבר נוסף להיעלמות משה מהפרשה, מובא בספר החסידי החשוב, "מאור עינים", שכתב תלמידו של הבעש"ט, רבי מנחם נחום מטשרנוביל:

מאור עינים ריש פרשתנו: חל סדר תצוה ב[סמוך ל]שבוע שחל בה ז' אדר הוא בחינת הסתלקות משה ולכן לא נזכר שמו בסדר פרשה זו כי נסתלק משה.

היעלמות משה רומזת להסתלקותו בפרשה זו, שנקראת סמוך לשבעה באדר. [הרבי מחדד (לקו"ש כו/204) כי בכל זאת, הפרשה כולה מדברת על משה ואף מתחילה בביטוי הנעלה "ואתה", שכן כאן רמוז אופן מיתתם של צדיקים: השם "משה" חסר, ההתגלות שלו חסרה, אבל ה"אתה תצוה" – הפנימיות העצמית משפיעה ומחברת. שכן "צדיקא דאתפטר אשתכח בכולהו עלמין יתיר מבחיוהי". עיקר חייו של הצדיק הם ביטוי של נשמה ורוח - אמונה, אהבה ויראה, והרי הנשמה אינה נגמרת אלא עוברת מעולם לעולם. ואדרבה, אחרי הפטירה משוחררת מהגבלות הגוף.

בהערה הובאה הרחבה נפלאה².

¹ אולי משה משיב לאהרן על החסד הנאצל שעשה עמו, כשלא היה פרגון כרוחב הלב של אהרן למשה. כשמשם קיבל המינוי הוא חשש לכבוד אהרן, אבל הקב"ה השיבו: "אחריך אהרן הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא, והנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבבו". הקב"ה מעיד על אהרן שהוא יצוק מחומר של אצילים וכשהוא ישמע על המינוי של אחיו הצעיר, השאלה הראשונה שלו תהיה: "נו, מתי הקידוש בבית הכנסת?...". האמת היא שהמציאות יותר מפתיעה: לא רק שאהרן שמח בשמחת אחיו, אלא שימש שנה שלמה כמספר שתיים של אחיו הצעיר. כל שנת המכות הוא שימש תחת משה והיה בסך הכול מתרגמו ומפרש דבריו. הם נכנסו לפרעה כשמשם לובש את הטלית עם עטרת הכסף, משה צועד ראשון ומדבר בהגייה כבדה ובשפה שפרעה אינו מבינה, ואז אהרן מתקדם ומסביר: "הרב אמר...". הארכנו פעם שטוב הלב של אהרן כלפי אחיו הצעיר, הוא השיא שמצאנו בתורה: ספר בראשית מציג התקדמות בחמישה שלבים של פרגון לאח צעיר: מקין שהרג אחיו, לישמעאל שהתנתק מאחיו, לעשו שחיבק את אחיו, ליוסף שמחל לאחיו, ועד מנשה שכלל לא כעס על העדפת הצעיר. אבל אהרן מפגין טוב שלמעלה מטעם ודעת, כשפועל שנה שלמה כמספר שתיים של אחיו הצעיר.

אמנם ההסבר המפורסם והמקובל מכולם הוא זה שמביא רבי יעקב בן הרא"ש, הבעל הטורים:

2. בעל הטורים בפתח פרשתנו: לא הזכיר משה בזה הסדר, והטעם משום שאמר 'מחני נא מספרך אשר כתבת' – וקללת חכם אפילו על תנאי באה ונתקיימה בזה.

העלמת שמו של משה מהפרשה, קשורה לעקרון מיסטי, לפיו **דיבור יוצר מציאות**. הקב"ה ברא את העולם בדיבור ומכאן שהדיבור הוא כוח שעושה רושם ונוטה להתקיים. ההסבר הוא ש"ברית כרותה לשפתיים" ויש מלאך שמשתמש בדברים קשים שנאמרים כדי לקטרג על האדם.

הבעיה היא שמשה הוציא דברים חמורים שתבעו קיומם. כשהוא יורד מהשמיים בפרשה הבאה ומגלה את הנפילה הגסה בעשיית העגל, הוא משליך עצמו תחת האלונקה ואומר: "ועתה אם תשא חטאתם – [בסדר], ואם אין – מחני נא מספרך אשר כתבת". אם תמחל להם – בסדר, ואם לאו – תמחק אותי מהתורה. אני לא רוצה להיות מוזכר באותה תורה שתגזור עליה ח"ו על ישראל.

ואף שתחנונו התקבלו והקב"ה מחל לישראל, בכל זאת "קללת של חכם אפילו על תנאי באה ונתקיימה בזה". עצם העובדה שהוציא מפיו את המילים הקשות "מחני נא מספרך", חוללו רושם באוויר העולם והיה עליהן להתקיים לפחות בפרשה אחת.²

עד כאן הפירוש המפורסם, אולם עדיין קשה להבין: למה נתבע לקיים הקללה והרי משה הציב אותה על תנאי ואמר "אם תשא חטאתם" – **בסדר ואיני דורש כלום**, ורק "אם אין – מחני נא מספרך". והקב"ה נעתר לדבריו ואמר "סלחתי כדברך", ואם כן הקללה כאילו לא נאמרה?

אביו של הרבי מליובאוויטש, הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון, מקים נדבך נוסף ומרטיט: זה לא היה עונש משמים, אלא **דרישה של משה כלפי שמיא** והקב"ה קיים דבריו. צריך לקרוא את הפסוק כפשוטו: "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין" – בין כך ובין כך – "מחני נא מספרך". זה לא היה איום על תנאי, אלא פסיקה נחרצת של משה. דבריו נאמרו בהמשך לדברים מדהימים שאמר לו ה':

שמות לב,י: ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול.

הקב"ה גילה למשה את התוכניות שלו: אני אכלה אותם ואתחיל הכול מחדש ממך ומזרעך, כדי לעמוד בשבועתי לאבות לקיים את ישראל. משה נחרד והגיב בפרץ של אהבת ישראל: הוא אינו ראוי לחיות. הוא נועד עבור העם ולא להחליף את העם. כל מציאותו היא לקיים ולחזק חיי ישראל והוא אינו מוצא מקום לחייו אם הוא עומד מעל חיי ישראל.

התוועדיות הרבי תשמט ב/383: פתגם אבי אדוני ז"ל שעל דרך הרמז יש לפרש הפסוק ככתבו: 'אם תשא חטאתם ואם אין (בין אם תשא חטאתם ובין אם לא תשא) מחני נא' – בגלל הקס"ד ד'יחר אפי בהם וגו' (ואם תאמר מה אעשה לשבועת אבות) ואעשה אותך לגוי גדול'. היינו שמציאות משה אפשרה קס"ד הנ"ל ולכן גם 'אם תשא חטאתם – מחני נא' ... שמזה מובן גודל המס"נ דמשה עבור ישראל. (ועפ"ז יומתק שנתקיימו דברי משה בפרשת תצוה, אף שאמר הקב"ה 'סלחתי כדברך').

² בכך נבין שאלה גדולה שהטרידה את מפרשי הגמרא: "כיון שנפל פור בחודש אדר, שמח שמחה גדולה, אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד". ושתי שאלות מתבקשות: א. למה התעלם מהמן שמה נולד בשבעה באדר? אם היה כל כך תלמיד חכם שידע שבשבעה באדר מת, למה לא ידע שבאותו יום נולד? הרי שני התאריכים לא כתובים בתורה, אלא נלמדים רק מדברי חז"ל במסכת קידושין וכשם שהכיר את תחילת דברי הגמרא, היה צריך להכיר את המשכם? ב. עוד קשה: מדוע נאמר "ולא ידע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד?" והרי קודם נולד ואח"כ מת והיה צריך לכתוב הפוך: 'ולא ידע שבשבעה באדר נולד ובשבעה באדר מת'?

אלא (ראו לקו"ש כו/8): המן ידע מלידת משה, אבל זאת הייתה עובדה חסרת משמעות בעיניו. כי לאחר שמשה מת, איזו משמעות למועד לידתו? מה שהמן לא ידע הוא, שמשה **ממשיך להיוולד כביכול גם אחרי מותו**. שכן חיי משה נצחיים וזכותו ממשכה להאיר לישראל גם אחרי מותו. וכפי שהתרחש **בפועל**, שכדאי יום הלידה שיכפר על יום המיתה וזכות הלידה ניצחה את גזירת המן.

³ יש לדון מדוע בחר הקב"ה לקיים את הקללה בפרשתנו והרי היא נאמרה לפני הקללה שבאה רק בפרשה הבאה? יש אומרים שהמילה "מספרך" היא אותיות "מספרך", כלומר מהפרשה העשרים מתחילת התורה, שהיא תצווה. ויש אומרים שהקב"ה דחה ודחה את קיום הגזירה, עד שהגיע לפרשת תצווה שהיא האחרונה לפני כי תישא בה נאמרה הגזירה והיה מוכרח לקיים אותה.

בהזדמנות אחרת חידד הרבי עובדה מופלאה:

ליקוטי שיחות לד/221 הערה 40: להעיר על דרך הרמז מפרשת תשא פרק לב פסוק לב ('ואם אין מחני נא') ובגמרא ברכות לב (שהטיח משה כלפי מעלה להגן עליהם, כסף וזהב שהבאת להם גרמו לחטוא וכו') – פסוק המורה על מסירות הנפש של משה לישראל שהיה קודם למסירתו לתורה.

זה היה הלב הגדול של משה שצעק: יהודים חייבים לחיות. הלב של המנהיג שהסיפור הראשון בהיסטוריה שמספרת עליו התורה הוא: "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו וגו'". כל מהותו הייתה להיות נושא בעול עם חברו ולהקל ממנו את סבל הגלות. עד כאן דיברנו על משה רבינו. מכאן נמשיך עם הדמות והמודל שמראה משה לכולנו: יהודי לא מתרכז בחייו. אין אצלנו מושג כזה 'זה לא בעיה שלי, אני בסדר וכל השאר שיסתדרו'.

ג. בפרשת קדושים נאמר:

3. ויקרא יט, טז: לא תעמוד על דם רעך.

בעוד שהחוק בחלק גדול ממדינות העולם המתקונות כמו אמריקה ואנגליה, אינו מחייב כלום בעניין עזרה לאדם אחר. יכול אדם להתמוטט לצדך עם אירוע לב או אופנוען יתרסק מולך בצד הכביש והחוק האנגלו-אמריקאי אינו מחייב אפילו להרים טלפון לשירותי הצלה. כל אחד הוא ישות אינדיבידואלית ואינו מחויב כלום לאחרים. כמו שאמר קין: "השומר אחי אנכי?!" מה הקשר בינינו?

אולם התורה גוזרת את ההיפך הגמור: "לא תעמוד על דם רעך". זאת לא רק הבעיה שלו, אלא הבעיה שלך. ייזכר לטוב חבר הכנסת חנן פורת שחוקק את החוק בכנסת ישראל ובחוקי מדינתנו, חובה להגיש סיוע לאדם סובל ואדם שמתעלם ממצוקה של עובר אורח לידו – נענש עד שנת מאסר.

כאן ישנו חידוד קריטי הנוגע לענייננו. כל אדם תוהה על גבולות החיוב: מה היקף החובה שלי לאחרים? הרי העולם מלא בעיות ואיני יכול לפתור את כולן. זמני מוגבל, אני טרוד בבעיות הקטנות שלי וכל התעסקות עם אחרים תבוא על חשבון המשפחה הפרטית שלי. ובכן, איך אדע מתי זאת הבעיה שלי ומתי הבעיות שייכות לעולם כולו?

רש"י כותב הגדרה המסדרת את הראש:

רש"י: 'לא תעמוד על דם רעך' – לראות במיתנו ואתה יכול להצילו.

האיסור הוא לראות בטביעת אדם במים, בשעה שאתה יכול לקפוץ למים ולהצילו. מה כוונתו? מה נוגעת ראיית מיתתו? ואם לא אראה במיתתו, אלא אסובב את הראש הצידה? וכי עוסקים במצוות שמירת העיניים?! למה רש"י לא מפרש בפשטות: לא תעמוד מהצד כשאדם אחר גוסס למוות?

הרבי כותב רעיון מגדיר חיים (ליקוטי שיחות לב/125). רש"י מציב כלל אצבע: **אל תתעלם ממה שראית!** העובדה שראית את זה הופכת לבעיה שלך. העובדה שהקב"ה זימן אותך לשם – מחייבת לראות עצמך כמו היחיד שראה זאת. אי אפשר לפתור את כל הבעיות בעולם, את בעיות הפליטים בדארפור והרעב באפריקה, אבל זו **שנפלה בחצר שלך** היא כאילו אתה היחיד שראה אותה.

ההשגחה העליונה מדברת אלינו דרך **ההזדמנויות שנופלות לפתחנו**. הסיטואציות שפוגשות אותנו הן קול ההשגחה ומצפן שליחות חיינו. כך פקד מרדכי על אסתר: "לעת כזאת הגעת למלכות!". את כאן ולכן את האדם היחיד שחייב לעזור. עם כל ההסברים הטובים, שאת פוחדת מאחשוורוש וכבר שלושים יום לא נקראת אל המלך – אבל ההשגחה העליונה מחייבת אותך.

כך נהג הדוד של מרדכי ואסתר, יוסף הצדיק, כשקם בבוקר וראה את שכניו לתא הכלא זועפים. היו לו מספיק סיבות להגיד אני תקוע עם הצרות שלי ומה יש לי מהם? מה גם שהיו חלק מהחונטה המרושעת ששלחה אותו לכלא על לא עוול בכפו. הם היו שותפים של פוטיפר, שר הטבחים, לקבינט

של פרעה. בכל זאת יוסף הרים את העיניים ושאל: "מדוע פניכם רעים היום?". כי יוסף ראה אותם והם היו בתא שלו ולכן אמר לעצמו: "אם ראיתי זאת הבעיה שלי"⁴.

לענייננו: הצרה של החטופים היא לא בעיה של אחרים שמתרחשת הרחק מחיינו. היא צרה שאנו רואים ושומעים ומרגישים אותה מדי יום ביומו. כל מהדורת חדשות נפתחת איתם והם נחטפו כקורבנות ציבור במקום כולנו. אין לנו שום היתר בעולם להתעלם מהם ולהמשיך בחיינו.

ככל שהדברים אמורים ביחס להצלת חיים בכלל, הם נכונים פי כמה וכמה ביחס להצלת שבויים. הרמב"ם כותב כי זאת ההצלה הנעלית ביותר, משום שהשבוי מת **בכל סוגי המיתות**. גופו מופקר ופרוץ והוא יכול להיות מעונה בכל סוגי הסבל הקיימים בעולם.

רמב"ם מתנות עניים ח': אין לך מצוה גדולה כפדיון שבויים, שהשבוי הוא בכלל הרעבים והצמאים והערומים ועומד בסכנת נפשות, והמעלים עיניו מפדיונו הרי זה עובר על 'לא תאמץ את לבבך' ו'לא תקפוץ את ידך' ו'לא תעמוד על דם רעך' ו'לא ירדנו בפרך לעיניך'... ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים.

עד היכן הדברים מגיעים? הארכנו בשיעור לפרשת לך לך ונזכיר נקודת הדברים: המלחמה הראשונה בהיסטוריה שמנהל יהודי היא להצלת שבוי. עוג מלך הבשן נוחת בבית אברהם ומבשרו כי אחיינו, לוט, שופט סדום, נפל בידי ארבע המלכים מחוץ לארץ שניצחו את חמש מלכי הארץ וכובש את סדום.

אברהם לא חושב פעמיים ואוסף 318 איש לשחרר את לוט. הוא מבצע פעולה צבאית טקטית באמצע הלילה, מבלבל את החוטפים ומשחרר אותם.

כאן עולה השאלה שהארכנו בה בשיעור הנ"ל: איך אברהם עושה את זה? הרי יצא למלחמה הרואית שהסכנות היו גדולות על הסיכויים? הסיבה שעוג מלך הבשן בא לבשרו על נפילת לוט, הייתה מתוך הערכה שאברהם ייפול בשבי וייקח את שרה יפת התואר. כך שעוג הנפיל, בעל הכוחות האדירים ששרד את המבול בהיתפסו על התיבה, העריך שאי אפשר לנצח את המלחמה הזו, וכיצד אברהם שלא היה חזק כמותו, מסכן חייו למען אדם אחר בשעה ש"חייך קודמים"?

במיוחד שלא רק עוג פקפק בסיכויי המשימה, אברהם עצמו אמר וידוי לפני שיצא לדרך. הוא העריך באוזני נעריו שסביר שהם לא יחזרו חיים מהמשימה.

בראשית יד, יד: 'וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדף עד דן' – **בראשית רבה מב, ב:** 'וירק את חניכיו' - אברהם הוריק פנים כנגדן [פניו איבדו צבעם והפכו ירוקות], אמר אצא ואפול על קידוש שמו של מקום.

מה הנחה אותו? מצאתי כמה מילים מדהימות בפירוש "עץ יוסף", שכתב יהודי חשוב מביאליסטוק בשם חנוך זונדל בן יוסף לפני כמאתיים שנה, וכתב פירושים על המדרשים ועל עין יעקב.

פירוש עץ יוסף במדרש: אפול על קידוש שמו - להציל עשוק מיד עושקו שאין קידוש ה' גדול מזה.

אברהם לא פעל מהיגיון, הוא פעל מהלב היהודי העצום, אותו לב שהתגלה אצל משה רבינו. אברהם אמר: אם אני מתעלם מלוט - אני מפסיק להיות אברהם אבינו. אני מחלל את ה' שנבחרתי לייצג אותו. אני אמות מבחינה רוחנית אם אתעלם מסבל של אדם שנפל בשבי ולכן הסיכון אינו גדול יותר ממה שיקרה לי כשאתעלם מהצרה.

כאן חיוני לחדד: מדברים עכשיו על שחרור חטופים תמורת אלפי רוצחים. חשוב להתייחס לכך: ראשית, מעניין שאברהם אבינו לא העלה שום פתרון חוץ מפתרון צבאי. הוא לא שקל לשלם כופר לשובי לוט, למרות שהם היו שובים לגיטימיים במסגרת לקיחת שבויים במלחמה.

אמנם באין דרך אחרת, החלו ישראל במהלך הדורות לשלם כופר תמורת שבויים – וכאן עולה השאלה האם יש מחיר לחיי אדם? האם יש מחיר שסביר לשלם ומחיר שלא עוברים אותו?

⁴ הארכנו בעבר כי האכפתיות הקטנה הזו הצילה בסופו של דבר את יוסף עצמו ואת העולם כולו מהרעב.

מצד אחד, אומרת המשנה כך:

משנה גיטין מה,א: אין פודים שבויים יותר מכדי דמיהם (המחיר שאומות העולם משלמות על השבויים שלהם או מחיר אדם בשוק העבדים), משום תיקון העולם - **גמרא שם:** מאי מפני תיקון העולם? שלא לדחוק את הציבור באיסוף כספים או שלא לגרום שישובו יותר שבויים שהרי משלמים עליהם יותר מדי.

המשנה אומרת: תשלום כופר – כן, בכל מחיר - לא. הגמרא מרחיבה ומנמקת בשתי דרכים: טיעון כלכלי של פגיעה בציבור, וטיעון אסטרטגי של פיתוח תיאבון אצל הגויים, שיגלו את העצב הרגיש של היהודים לפדיון שבויים. כך ידוע סיפורו ההרואי של רבי מאיר (המהר"ם) מרוטנבורג, מנהיג יהודי אשכנז במאה ה-13: בשנת 1286 נכלא רבי מאיר על ידי שלטונות גרמניה והקיסר דרש כופר עצום כדי לשחררו. יהודי אשכנז גייסו את הסכום האדיר, אך המהר"ם דחה את העסקה וטען שהיא תיצור סחף של מאסרים ודרישות כופר. המהר"ם נמק שבע שנים בכלא, ולבסוף חלה ונפטר שם. גופו הובאה לקבר ישראל רק ארבע עשרה שנים מאוחר יותר.

מצד שני, אפשר לטעון שהדברים אינם שייכים לענייננו: המשנה דיברה על חטיפה למטרת רווח כלכלי, שבה ברוב המקרים לא נשקפת סכנה לשבוי. אולם במקרה של חטיפה **טרוריסטית**, שבה השבוי עומד בפני **סכנת חיים** – ישנם טוענים שמותר להוציא כל סכום.

מקור לכך ניתן למצוא בסיפור בגמרא שם על רבי יהושע בן חנניה, שראה ילד יפה עיניים בכלא הרומי. רבי יהושע שאל אותו "מי נתן יעקב למשיסה וישראל לבוזזים" והילד ענה את המשך הפסוק: "הלא ה' זו חטאנו לו". אמר רבי יהושע: "מובטחני שמורה הוראה בישראל יהיה ואיני זז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שירצו".

גיטין נח,א: אמר רבי יהושע בן חנניה: שבועה שאיני זז מכאן, עד שאפדנו בכל ממון שפוסקים עליו – תוספות: כאשר יש סכנת נפשות – פודין את השבויים יותר מכדי דמיהם. תוספות מה,א: בשעת חורבן הבית לא שייך הטיעון שלא ירבו בשבי וחטיפות מחמת הממון (כי בין כך עושים את זה).

תוספות מביא שני טעמים: חיי אדם קודמים לכל סכום כספי. במיוחד שהסיכון ליצירת תיאבון אצל החוטפים הוא ספק ואילו הסכנה לחייו היא וודאית. עוד כותב תוספות במקום אחר: בתקופה של פיגועים וטרור, הגויים אינם צריכים סיבות כדי לשבות ויעשו זאת בין כך.

עוד כותבים הפוסקים, שישנם מקרים בהם משלמים "יותר מכדי דמיהם". למשל, גבר מתחייב ב'שטר כתובה' כי ישלם כל מחיר על מנת לשחרר את אשתו מהשבי. כך ניתן לטעון במקרה דנן, כי המדינה כרתה ברית עם חייליה וחיבת לעשות הכול להחזירם הביתה.

אבל, כמובן, כל הדיון אינו שייך לענייננו: כאן לא מבקשים כסף, אלא שחרור רוצחים מושבעים שהקדישו חייהם לטרור, שלא מעלים בדעתם לבקש סליחה ומצהירים כי ישוּבו לטרור. יש מהם שמתוך הכלא – כמו יחיא סינוואר ימח שמו כשהיה כלוא בישראל – עסקו בהכוונת טרור.

הדבר הזה דומה למקרה אחר לגמרי: אילו המתבלים ימח שמם לא יבקשו שחרור אלף רוצחים, אלא לקבל אלף יהודים תמורת החטופים – מישהו היה מסכים להם? שחרור אלף רוצחים הוא מסירה של מי יודע כמה יהודים שירצחו מאותם מרצחים היל"ת. יחיא סינוואר, שם רשעים ירקב, שכל צבא ההגנה לישראל מוקדש היום ללכוד אותו, הוצל פעמיים על ידי מדינת ישראל. כשהיה אסיר בכלא הישראלי ומצאו אצלו גידול בראש - מיטב הרופאים עמלו להציל את חייו. פעם שנייה כששוחרר בעסקת שליט והיה חופשי לממש את זממו הארוך. כך שצריך לדייק באמת, עד כמה שהיא כואבת: בעסקת שליט לא שחררנו 1027 מחבלים, אלא מסרנו לידיהם את הרוגי שבעה באוקטובר והמלחמה שאחריה שהולכת ונמשכת עד היום – ואת יותר ממאתיים החטופים שנפלו בידיהם.

לכן, הפתרון הזה הוא כלל אינו בגדר פתרון. הוא רעיון עוועים שמשול לכיבוי שריפה עם נפט. אם ימחקו אותו מלוח האפשרויות, הצבא יפתח את הראש וינקוט באמצעים אחרים לחלוטין.

ד. מה ביכולתנו לעשות, אנשים מן השורה שאינם מדינאים ואנשי צבא? לקרוע את השמים על ידי קבלת החלטה טובה קבועה ויום-יומית שתעלה עד שערי רקיע. איננו חיילים, אבל אנו ילדיו של הקב"ה, בורא שמים וארץ. הנה הצעה מעשית אחת: בכ"ח ניסן תשנ, הרבי קיבל הודעה מממשלת ישראל כי אש"ף מתכנן פיגועים כנגד מוסדות יהודיים בחוץ לארץ וצריך להיערך ולחזק את אמצעי הביטחון וכו'. הרבי קיים שיחה מיוחדת בה התריע על הסכנה ככתבה וכלשונה והציע כדלהלן:

4. קול קורא מהרבי מליובאוויטש, כח ניסן תשנ: כדי להוסיף בברכתם ובשלוותם ובביטחונם של כל בני ישראל בכל מקום שהם שליט"א – ובפרט שיש אומרים ששונאי ישראל זוממים עניינים בלתי-רצויים, היל"ת, ובודאי שמחשבתם תתבטל ותעקר מעיקרא לגמרי, ויהיה אך טוב לישראל – הצעתי ובקשתי שכל אחד ואחת מישראל, אנשים נשים וטף, יוסיפו: **בלימוד התורה** – כל אחד ואחת לפי ענינו. **בתפילה** – אמירת ג' מזמורי תהלים, ומה טוב – גם המזמור האחרון שסיומו "כל הנשמה תהלל י-ה הללויה". **ובצדקה** – לתת לצדקה הוצאות של מזון שתיים או שלוש סעודות (במקום תענית וכתבו הרבנים בארצות הברית שהם כשלוש דולר לסעודה).

בפרשת השבוע קוראים על קורבן התמיד, "את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים". זה היה הקרבן היקר ביותר לפני הקב"ה וכל עוד הקריבו אותו – לא חרב הבית. עד הסיפור הידוע בשבעה עשר בתמוז, שהעלו חזיר בחומה במקום כבש ולא היו יכולים הכוהנים להקריב תמיד ובאותו יום נפלו החומות.

כך כשכל אחד מאתנו, יקבל על עצמו קרבן תמיד – להוסיף כל יום יום בקביעות כמה פרקי תהלים לזכות החטופים ולהוסיף בלימוד התורה, יקרעו תחנונינו שערי שמים ונזכה לנסים ונפלאות בחודש הגאולה, וגאולת פורים תהפוך לגאולת עולם בקרוב ממש.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם**

**ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב
ולעילוי נשמת הרה"ח
ר' אליעזר ב"ר משה יעקב ז"ל זילבר
נפטר ועש"ק תשא, יט אדר תש"ע**